

Δ. ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ

ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΙΚΟΙ ΛΑΟΙ

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ: 17 – 22

Ερωτήσεις – Απαντήσεις

- 1. Ποια προβλήματα δημιουργούσαν οι γειτονικοί λαοί στους Βυζαντινούς;**
Οι γειτονικοί λαοί συχνά δημιουργούσαν προβλήματα στους Βυζαντινούς. Έκαναν επιδρομές, λεηλατούσαν και κατέστρεφαν τις καλλιέργειες, καταλάμβαναν τις ακρινές επαρχίες της αυτοκρατορίας και αιχμαλώτιζαν τους κατοίκους τους. Έκλειναν ακόμη τα στενά περάσματα των δρόμων της στεριάς και της θάλασσας και δυσκόλευαν τον ανεφοδιασμό της πρωτεύουσας με σιτάρι, πρώτες ύλες και άλλα αγαθά.
- 2. Ποιοι ήταν οι λαοί που γειτόνευαν με τους Βυζαντινούς;**
Στα βόρεια ευρωπαϊκά σύνορά του το Βυζάντιο συνόρευε με τους Σλάβους, τους Άβαρους και τους Βούλγαρους. Στα ανατολικά σύνορά του στην Ασία συνόρευε με τους Άραβες.
- 3. Πού ήταν εγκατεστημένοι οι Σλάβοι και με τι ασχολούνταν;**
Οι Σλάβοι κατοικούσαν πάνω από τον ποταμό Δούναβη και ασχολούνταν με τη γεωργία και ήταν ικανοί τεχνίτες ξυλουργοί. Ιδιαίτερη επίδοση είχαν στην κατασκευή μονόξυλων και άλλων πλωτών μέσων.
- 4. Από πού ήρθαν οι Άβαροι και που εγκαταστάθηκαν;**
Οι Άβαροι ήρθαν από τη μακρινή Μογγολία και τελικά εγκαταστάθηκαν βορείως του Δούναβη. Εκεί δημιούργησαν κράτος μεγάλο και δυνατό και ήταν σε συνεχείς προστριβές με τους γείτονές τους.
- 5. Πού κατοικούσαν οι Βούλγαροι και ποια συμφωνία έκαναν οι Βυζαντινοί μαζί τους;**
Οι Βούλγαροι κατοικούσαν στην περιοχή πάνω από τις εκβολές του Δούναβη, που ήταν το βόρειο σύνορο της αυτοκρατορίας. Στα μέσα του 7^{ου} αιώνα οι Βούλγαροι πέρασαν τον Δούναβη και λεηλατώντας βυζαντινές επαρχίες εγκαταστάθηκαν εκεί. Οι Βυζαντινοί, επειδή δεν μπορούσαν να τους διώξουν, υπέγραψαν συνθήκη ειρήνης μαζί τους, που τους επέτρεπε να μένουν μόνιμα στα εδάφη της αυτοκρατορίας, με την υποχρέωση να εμποδίζουν άλλους λαούς να κάνουν το ίδιο.
- 6. Πού και πώς ζούσαν οι Άραβες μέχρι τα μέσα του 7^{ου} μ.Χ. αιώνα;**
Οι Άραβες ως τα μέσα του 7^{ου} μ.Χ. αιώνα ζούσαν στην άγονη αραβική χερσόνησο, χωρισμένοι σε ομάδες και σε φυλές. Οι περισσότεροι από αυτούς ήταν νομάδες,

άλλοι ήταν **έμποροι και καμηλιέρηδες**, που μετέφεραν ταξιδιώτες και εμπορεύματα στις γειτονικές χώρες.

7. Ποιος ήταν και τι έκανε ο Μωάμεθ;

Ο Μωάμεθ ήταν ένας **έξυπνος και τολμηρός έμπορος – αρχηγός караβανιών**. Ο Μωάμεθ πήρε στοιχεία πίστης από τον **χριστιανισμό** και τον **ιουδαϊσμό** και λατρείας από την **περσική** και την **αραβική παράδοση** κι έφτιαξε μια νέα θρησκεία, τον **ισλαμισμό**. Οι αρχές και οι ιδέες του Ισλάμ καταγράφηκαν στο ιερό βιβλίο των Μουσουλμάνων, το **Κοράνιο**.

8. Σε τι κατάσταση βρήκε την αυτοκρατορία ο Ηράκλειος, όταν έγινε αυτοκράτορας;

Στις αρχές του 7^{ου} μ.Χ. αιώνα αυτοκράτορας του Βυζαντίου έγινε ο Ηράκλειος, ο οποίος βρήκε την αυτοκρατορία σε **πολύ κακή κατάσταση**. Τις ευρωπαϊκές βυζαντινές επαρχίες τις είχαν ερημώσει οι Άβαροι και τις ασιατικές βυζαντινές επαρχίες τις είχαν καταστρέψει οι Πέρσες. Το χειρότερο, όμως, ήταν ότι βρήκε τα **ταμεία του κράτους ήταν εντελώς άδεια**. Χωρίς χρήματα δεν μπορούσε να οργανώσει τον παραμελημένο στρατό και στόλο.

9. Ποιος και με ποιο τρόπο βοήθησε τον Ηράκλειο;

Σε αυτή τη δύσκολη για την αυτοκρατορία στιγμή ο **Πατριάρχης Σέργιος** έδωσε τα **χρήματα της εκκλησίας** ως δάνειο στο κράτος.

10. Τι έκανε με αυτά τα χρήματα ο Ηράκλειος;

Με αυτά τα χρήματα ο Ηράκλειος: α) **οργάνωσε τον στρατό και τον στόλο**, β) **επισκεύασε τα τείχη της Πόλης**, γ) **συγκέντρωσε τροφές και εφόδια για τους κατοίκους της Πόλης**, δ) **μοίρασε γη στους στρατιώτες των συνόρων, με την υποχρέωση να την καλλιεργούν και να την υπερασπίζονται** και ε) **έκλεισε ειρήνη με τον Χαγάνο, τον αρχηγό των Αβάρων, προσφέροντάς του τα χρήματα που ζητούσε**.

11. Πόσες εκστρατείες έκανε ο Ηράκλειος εναντίον των Περσών;

Ο Ηράκλειος οργάνωσε **2 εκστρατείες** εναντίον των Περσών.

12. Πώς εξελίχθηκε η 1^η εκστρατεία του Ηράκλειου εναντίον των Περσών;

Κατά τη διάρκεια της 1^{ης} εκστρατείας, ο Ηράκλειος διέσχισε όλη τη Μικρά Ασία, χωρίς να επιτεθεί στους Πέρσες που βρίσκονταν εκεί. Βάδισε κατευθείαν κατά της Περσίας, θέλοντας να χτυπήσει τον εχθρό στην καρδιά της δικής του χώρας. Το σχέδιό του πέτυχε. Οι Πέρσες αναγκάστηκαν να αποσυρθούν από τη Μικρά Ασία και να επιστρέψουν στην Περσία.

13. Πώς εξελίχθηκε η 2^η εκστρατεία του Ηράκλειου στην Περσία;

Κατά τη δεύτερη εκστρατεία του Ηράκλειου, οι Πέρσες τον αιφνιδίασαν. Ενώ εκείνος βρισκόταν στην Περσία, αυτοί συνεννοήθηκαν με τους Αβάρους και από κοινού πολιορκήσαν την Κωνσταντινούπολη από στεριά και θάλασσα. Ο Ηράκλειος με τον στρατό του ήταν αδύνατον να επιστρέψει, τόσο μακριά που βρισκόταν. Την Πόλη υπερασπίστηκαν οι κάτοικοί της.

14. Πώς εξελίχθηκε η πολιορκία της Κωνσταντινούπολης;

Την Πόλη υπερασπίστηκαν οι κάτοικοί της, με αρχηγούς τον **Πατριάρχη Σέργιο** και το **μάγιστρο Βώνο**. Πολεμώντας γενναία απέκρουσαν τις επιθέσεις στη στεριά και βύθισαν τα πλοία των Αβάρων στη θάλασσα. Οι Πέρσες, βλέποντας αυτή την εξέλιξη, έλυσαν την πολιορκία και γύρισαν γρήγορα στη χώρα τους.

15. Οι κάτοικοι της Πόλης σε ποιον απέδωσαν αυτή τη νίκη;

Οι κάτοικοι απέδωσαν τη σωτηρία της Πόλης στην **Παναγία**. Όρθιοι όλη τη νύχτα έψαλαν προς τιμήν της τον **Ακάθιστο Ύμνο**, στην Αγία Σοφιά.

16. Η νίκη αυτή πώς επηρέασε την εκστρατεία του Ηράκλειου;

Ο στρατός του Ηράκλειου, ενθαρρυσμένος από τη νίκη της Πόλης, **νίκησε τους Πέρσες σε αλλεπάλληλες μάχες**. Ελευθέρωσε τις υποδουλωμένες περιοχές, **ξαναπήρε τον Τίμιο Σταυρό και ανάγκασε τους Πέρσες να υπογράψουν ειρήνη και να επανέλθουν στα αρχικά τους σύνορα**. Ο Ηράκλειος γύρισε θριαμβευτής στην Πόλη.

17. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα των μακροχρόνιων πολέμων μεταξύ Βυζαντινών και Περσών;

Οι μακροχρόνιοι πόλεμοι μεταξύ Βυζαντινών και Περσών **εξάντλησαν και τα δύο κράτη**. Το γεγονός αυτό εκμεταλλεύτηκαν οι **Άραβες**, που μέσα σε λίγα χρόνια **κατέλαβαν πολλές περσικές και βυζαντινές περιοχές**. Κατέλαβαν την **Κύπρο**, τη **Ρόδο** και άλλα **νησιά του Αιγαίου**. Τελικός σκοπός τους ήταν η κατάληψη της **Κωνσταντινούπολης**.

18. Πώς αντιμετώπισε ο αυτοκράτορας Λέων Γ' ο Ίσαυρος την πολιορκία των Αράβων;

Ο αυτοκράτορας Λέων Γ' ο Ίσαυρος και οι πολιορκημένοι κάτοικοι της Πόλης πέρασαν δύσκολες ώρες και αντιστάθηκαν γενναία. Τη νίκη όμως τους έδωσε το **«υγρό πυρ»**, το οποίο αποδείχθηκε ανίκητο όπλο στα χέρια τους. Μ' αυτό έκαψαν μεγάλο μέρος του στόλου των Αράβων, τους ανάγκασαν να λύσουν την πολιορκία και να επιστρέψουν νικημένοι στα εδάφη τους.

19. Πού στράφηκαν μετά οι Άραβες;

Μετά από αυτή την αποτυχία, οι Άραβες **στράφηκαν δυτικά**, κατέλαβαν την **Αίγυπτο**, την **Καρχηδόνα** και πέρασαν στην **Ισπανία**. Από εκεί προσπάθησαν να περάσουν και στην υπόλοιπη δυτική Ευρώπη. Οι συνασπισμένοι **Φράγκοι** όμως, με αρχηγό τον **Κάρολο Μαρτέλλο**, τους νίκησαν στο **Πουατιέ της Γαλλίας** και τους ανάγκασαν να επιστρέψουν στην Ισπανία.

20. Ποιους έβαλαν οι Βυζαντινοί για να φυλάνε τα ανατολικά σύνορά τους;

Τα ανατολικά σύνορα της αυτοκρατορίας ήταν πολύ δύσκολο να φυλαχθούν, γιατί ήταν πολύ μεγάλα και δεχόντουσαν συχνά επιθέσεις από τους γειτονικούς λαούς. Οι Βυζαντινοί, για να αντιμετωπίσουν αυτό το πρόβλημα, τοποθέτησαν σε αυτά τα ακρινά σύνορα μόνιμους φρουρούς, που τους ονόμαζαν **Ακρίτες**.

21.Με τι ασχολούνταν οι Ακρίτες, όταν δεν πολεμούσαν τους Άραβες;

Όταν οι Ακρίτες δεν πολεμούσαν τους Άραβες, γυμνάζονταν στο **τρέξιμο** και στο **κοντάρι**. Βοηθούσαν ακόμη να **οχυρωθούν οι ακριτικές πόλεις** και να χτιστούν **κάστρα και βίγλες** στα μέρη τα οποία φύλαγαν.

22.Πώς ένιωθε ο λαός για τους Ακρίτες;

Ο λαός ένιωθε τους Ακρίτες **προστάτες** του, τους **αγαπούσε** και τους **θαύμαζε** για την ανδρεία τους.

23.Πώς εξέφρασε ο λαός τον θαυμασμό του για τους Ακρίτες;

Ο λαός εξύμνησε τους Ακρίτες στα **ακριτικά τραγούδια**. Τα τραγούδια αυτά, που μιλούν για τη **ζωή** και τους **αγώνες** των Ακριτών, σώθηκαν από γενιά σε γενιά και αγαπήθηκαν πολύ από τον λαό.

24.Ποιος είναι ο πιο γνωστός Ακρίτας;

Ο πιο γνωστός Ακρίτας είναι ο **Βασίλειος Διγενής**, που στο πρόσωπό του συγκέντρωνε τα χαρίσματα όλων των Ακριτών και εξυμνήθηκε ξέχωρα στο έπος «**Βασίλειος Διγενής Ακρίτας**».

25.Από τις αρχές του 8^{ου} αιώνα πώς εξελίχθηκαν οι σχέσεις μεταξύ των Βυζαντινών και των Σλάβων της νότιας Βαλκανικής;

Από τις αρχές του 8^{ου} αιώνα πολλοί Σλάβοι εγκαταστάθηκαν στη νότια Βαλκανική και ενσωματώθηκαν στους βυζαντινούς πληθυσμούς και στον τρόπο ζωής τους. Κοντά τους **γνώρισαν τη χριστιανική θρησκεία** και πολλοί βαφτίστηκαν χριστιανοί. Σ' αυτούς συχνά οι **Βυζαντινοί έδιναν γη για καλλιέργεια** και τους **χρησιμοποιούσαν ως μισθοφόρους στον στρατό ή ως τεχνίτες στα δημόσια έργα**.

26.Τι συνέβη με τους Σλάβους της βόρειας Βαλκανικής;

Οι σλαβικές φυλές της βόρειας Βαλκανικής **συνεργάστηκαν μεταξύ τους και οργάνωσαν δικά τους κράτη**. Το διοικητικό τους σύστημα ήταν επηρεασμένο από το Βυζάντιο, με το οποίο επικοινωνούσαν και, για μεγάλες περιόδους, διατηρούσαν καλές σχέσεις.

27.Τι ζήτησε το 862 μ.Χ. ο ηγεμόνας της Μοραβίας Ρατισλάβος;

Το 862 μ.Χ. ο ηγεμόνας της Μοραβίας **Ρατισλάβος** ζήτησε από τους Βυζαντινούς να στείλουν **ιεραποστόλους** για να διδάξουν στο λαό του τη χριστιανική πίστη.

28.Πώς απάντησαν σε αυτό το αίτημα οι Βυζαντινοί;

Ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου **Μιχαήλ ο Γ'** αποδέχτηκε την πρόσκληση του Ρατισλάβου και έστειλε δύο αδέρφια, τον **Κύριλλο** και τον **Μεθόδιο**, οι οποίοι μιλούσαν τη σλαβική γλώσσα.

29.Ποιο ήταν το έργο του Κύριλλου και του Μεθόδιου στη Μοραβία;

Ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος έμειναν τρία χρόνια στη Μοραβία. Σε αυτό το διάστημα:

- α) εκπαίδευσαν μαθητές και ιερείς,**
- β) οργάνωσαν τη λειτουργία της εκκλησίας,**
- γ) κήρυξαν το χριστιανικό λόγο,**

δ) επινόησαν το σλαβικό αλφάβητο,

ε) μετέφρασαν σε απλό και κατανοητό λόγο τα ιερά κείμενα,

στ) συνέβαλαν στην ανάπτυξη φιλικών δεσμών ανάμεσα στους σλαβικούς λαούς και το Βυζάντιο.

30. Ποιες ήταν οι σχέσεις του Βυζαντίου με τους Βούλγαρους τον 9^ο αιώνα.

Τον 9^ο αιώνα οι Βούλγαροι, με αρχηγό τους τον **Κρούμο**, έκαναν επιδρομές στη **Θράκη** κι έφτασαν ως την Κωνσταντινούπολη. Οι Βυζαντινοί κατάφεραν να τους νικήσουν, αλλά σε μια μάχη σκοτώθηκε ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Α΄.

31. Ποιες ήταν οι σχέσεις του Βυζαντίου με τους Βούλγαρους, όταν αρχηγός τους ήταν ο Βόγορης;

Στα χρόνια που βασιλιάς των Βούλγαρων ήταν ο **Βόγορης**, οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο ήταν **ειρηνικές**. Ο Βόγορης βαφτίστηκε χριστιανός και πήρε το όνομα **Μιχαήλ**. Το παράδειγμά του ακολούθησαν χιλιάδες Βούλγαροι. Την ίδια περσόδο πήραν από τους Σλάβους το **κυριλλικό αλφάβητο** και το χρησιμοποίησαν για την **οργάνωση του κράτους τους, για την εκπαίδευσή τους και για τη λειτουργία της εκκλησίας τους**.

32. Πώς διαλύθηκε το βουλγαρικό κράτος;

Οι Βούλγαροι με αρχηγό τον **Σαμουήλ** επιτέθηκαν ξανά στο Βυζάντιο και έκαναν φοβερές καταστροφές στις ελληνικές περιοχές, φτάνοντας ως την **Πελοπόννησο**. Ο βυζαντινός στρατηγός **Νικηφόρος Ουρανός** τους αντιμετώπισε νικηφόρα στον **Σπερχειό ποταμό** και ο αυτοκράτορας **Βασίλειος Β΄** συνέτριψε τον στρατό τους στα στενά του **Κλειδιού** της Μακεδονίας. Μετά τις ήττες αυτές, το βουλγαρικό κράτος διαλύθηκε και η Βουλγαρία έγινε βυζαντινή επαρχία.

33. Πώς εξελίχθηκαν οι Ρώσοι όταν αυτοκράτορας ήταν ο Βασίλειος Β΄;

Στα χρόνια που αυτοκράτορας ήταν ο **Βασίλειος Β΄**, και μετά, οι Ρώσοι **εκχριστιανίστηκαν** από τους Βυζαντινούς. Ο εκχριστιανισμός βοήθησε να αποκτήσουν οι ίδιοι και το Βυζάντιο μεγάλη **πολιτική, οικονομική και πνευματική ακτινοβολία**. Ανάμεσα στα δύο κράτη αναπτύχθηκαν **στενοί θρησκευτικοί και πολιτικοί δεσμοί**. Οι Ρώσοι γνώρισαν τον βυζαντινό πολιτισμό και προόδευσαν, ενώ οι Βυζαντινοί εξασφάλισαν ειρήνη και συνεργασία μαζί τους.